

ARTIKKELI

<https://doi.org/10.33350/ka.107676>

Puoluekoulutuksen käytäntöarkkitehtuurit – Analyysi kolmen suomalaisen poliittisen puolueen jäsenkoulutustoiminnan tarkoituksista ja ennakkoehdoista

Annika Pastuhov

Tässä artikkelissa tarkastellaan jäsenkoulutustoimintaa kolmessa suomalaisessa eduskuntapuolueessa: Suomen Keskusta, Kansallinen Kokoomus ja Suomen sosiaalidemokraattinen puolue SDP. Teoria käytäntöarkkitehtuureista toimii artikkelin teoreettis-metodologisena viitekehysenä, jonka avulla voidaan tarkastella käytäntöjä – eli yhteistä inhimillistä, vakiintuneisiin menettelytapoihin nojautuvaa, tarkoituksellista toimintaa – ja käytäntöjen taustalla vaikuttavia ennakkoehdoja. Artikkelin tutkimustehtävänä on tarkastella käytäntöarkkitehtuuriteorian avulla kolmen suomalaisen puolueen jäsenkoulutuskäytäntöjen tarkoituksia ja käytäntöjen taustalla vaikuttavia ennakkoehdoja. Artikkelin tutkimuskysymykset ovat: Mitkä ovat jäsenkoulutuksen pääasialliset tarkoitukset tutkituissa puolueissa? Millaiset ehdot mahdollistavat ja rajoittavat näihin tarkoituksiin liittyvien jäsenkoulutuskäytäntöjen muodostumisen? Tulosten valossa Keskustan jäsenkoulutuksen tarkoituksena on osaamisen tarjoaminen ”samanlaisena ja vaikuttavana” koko jäsenistölle, panostamalla koulutussuunnitteluun ja tukemalla ”poliittista pyrkyryyttä”. Kokoomuksen jäsenkoulutuksen tarkoituksena on tukea asiantuntijuutta ja jäsenten menestystä, missä varsinkin yksilöinti ja tehokkuus nähdään valtteina. SDP:n jäsenkoulutuksen tarkoituksena on jäsenistön ”osallistaminen” ja puolueen ”uudistaminen”, mihin pyritään koulutusten avoimuudella sekä paikallisten olosuhteiden ja historian tuntemuksen huomioimisella. Analyysin koottu tarkastelu osoittaa, että jäsenkoulutuksen tarkoitukset ja ennakkoehdot määrittyvät suhteessa kahteen kysymykseen: Ymmärretäänkö puolue itsessään poliittisena toimijana vai poliittisen toiminnan paikkana? Pyritäänkö koulutuksen välityksellä luomaan jäsenistöön hierarkkisia vai tasavertaisia suhteita?

Johdanto

Poliittiset puolueet ovat keskeisiä toimijoita monien maiden poliittisissa järjestelmissä. Varsinkin edustuksellisissa demokratioissa puolueiden yhtenä tärkeänä tehtävänä on kanavoida kansalaisten mielipiteitä (esim. Mickelsson 2021). Vaikka aikuisten kasvun ja koulutuksen kysymykseen pureutuva tutkimus onkin huomattavassa määrin keskittynyt poliittisiin ja

demokraattisiin kysymyksiin (esim. Fejes ym. 2018; Heikkinen 2019; Laginder ym. 2013, Martin, 2003; Schugurensky 2006), nimenomaisesti poliittisia puolueita on tutkittu niukalti kasvatuksellisista näkökulmista, huolimatta siitä, että puolueet ovat merkittävä kanava kansalaisten yhteiskunnalliselle vaikuttamiselle. Puolueissa on tarvetta monenlaiselle oppimiselle ja koulutukselle, uusien jäsenten perehdytyksestä aina puoluejohdon koulutuksiin, minkä vuoksi on syytä tarkastella puolueiden toimintaa myös kasvatustieteellisestä näkökulmasta.

Pohjoismaainen yhteiskuntakonteksti tarjoaa poliittisten puolueiden koulutuksellisen toiminnan tutkimukselle oivan maaperän. Poliittisten päättäjien koulutuksellinen tausta on Pohjoismaissa huomattavan heterogeeninen, eikä täällä ole selkeitä eliittiyliopistoja, joissa tuleva poliittinen eliitti opiskelisi, kuten esimerkiksi Oxford ja Cambridge Iso-Britanniassa tai École National d'Administration Ranskassa (Gaxie & Godmer 2007; Jordansson 2007). Pohjoismaissa tulevaisuuden poliittiset päättäjät siis ilmeisesti oppivat vaikuttajiksi muissa yhteyksissä (kts. esim. Huttunen 2012). Historiallisesti tarkasteltuna vapaalla kansansivistystyöllä on ollut merkittävä rooli poliittisen koulutuksen tarjoajana luottamustehtäviin ja vaikuttajiksi pyrkiville kansalaisille. Viitteitä löytyy, että yhteydet sivistystyön ja poliittisten puolueiden välillä olisivat elinvoimaisia Ruotsissa vielä tänä päivänä (Nordvall & Malmström 2015; Nordvall & Pastuhov 2020). Suomen osalta ei ole vastaavanlaisia tutkimuksia. On kuitenkin perusteltua olettaa, että suomalaisten puolueiden jäsenilleen järjestämä koulutus on merkittävää myös Suomessa.

Tutkimustehtävänä on tarkastella käytäntöarkkitehtuuriteorian avulla kolmen suomalaisen puolueen jäsenkoulutuskäytäntöjen tarkoituksia ja käytäntöjen taustalla vaikuttavia ennakkoehtoja. Koska artikkelin aihetta ei käytännössä ole tutkittu Suomessa lainkaan, on tutkimustehtävän ensisijaisena tarkoituksena hahmottaa alustavasti puoluekoulutuksen erinäisiä tarkoituksia. Jotta tämä tarkastelu ei kuitenkaan jäisi irralliseksi pohdinnaksi, tarkoituksena on myös kontekstualisoida näitä tarkoituksia valottamalla puolueiden jäsenkoulutuksen käytännön toteuttamiseen vaikuttavia tekijöitä. Käytäntöarkkitehtuuriteoria mahdollistaa tällaisen tarkastelun. Käytäntöarkkitehtuuriteorian avulla voidaan tarkastella puoluekoulutusta käytäntöinä sekä puoluekoulutuksen taustalla vaikuttavia ennakkoehtoja, ja siten voidaan perehtyä myös puolueiden jäsenkoulutuksen tuottaman tiedon yhteiskunnallisiin intresseihin (Heikkinen ym. 2018). Artikkelissa kiinnitetään erityisesti huomiota niihin koulutuksellisiin projekteihin, eli koulutuksen päätarkoituksiin, jotka piirtyvät esiin puolueiden ja puolueita lähellä olevien opintokeskusten edustajien näkemyksissä jäsenkoulutuksesta, sen oikeutuksista ja päämääristä. Artikkelin teoreettisen viitekehyksen mukaisesti artikkelin tutkimuskysymykset ovat: Mitkä ovat jäsenkoulutuksen pääasialliset tarkoitukset tutkituissa puolueissa? Millaiset ehdot mahdollistavat ja rajoittavat näihin tarkoituksiin liitvien jäsenkoulutuskäytäntöjen muodostumisen?

Tässä artikkelissa tarkastellaan koulutustoimintaa kolmessa suomalaisessa eduskunta-puolueessa (Suomen Keskusta, Kansallinen Kokoomus ja Suomen sosiaalidemokraattinen puolue SDP). Näiden puolueiden koulutusta järjestetään pääsääntöisesti yhteistyössä puoluetta lähellä olevan opintokeskuksen kanssa (Maaseudun sivistysliitto MSL, Kansallinen sivistysliitto (Kansio) ja Työväen sivistysliitto TSL). Keskustapuolue, Kokoomus ja SDP ovat 1900-luvulla olleet kolme suurinta puoluetta Suomessa (esim. Saarinen ym. 2018) ja niitä voidaan lisäksi luonnehtia järjestöpuolueiksi (Mickelsson 2021). Järjestöpuolueita voidaan Mickelssonin (2021) mukaan pitää puolueen ”prototyypinä” ja ne rakentuvat paikallisyhteisöille ja hierarkialle. Puolueen oma sanomalehdistö on historiallisesti ollut tärkeä puoluetta koossapitävä voima. Valitut puolueet sekä niiden yhteistyöopintokeskukset edustavat siis vakiintunutta puolue-toimintaa mutta samalla kolmea eri poliittista positiota, mikä

mahdollistaa erilaisiin ideologisiin lähtökohtiin nojautuvien koulutuskäytäntöjen tarkastelun.

Käytän tässä artikkelissa käsitteitä ”jäsenkoulutus(toiminta)”, ”puoluekoulutus(toiminta)” ja ”koulutuskäytännöt” viitatessani artikkelin kiinnostuksen kohteena olevaan toimintaan, eli niihin puolueiden toimintamuotoihin, joita puolueet ylläpitävät ja järjestävät ensisijaisesti jäsenistölleen kasvattavissa ja koulutuksellisissa tarkoituksissa. ”Koulutuksen” käsite tulee siis tässä yhteydessä ymmärtää laajassa mielessä, kuitenkin siten rajattuna, että kyseessä ei varsinaisesti ole niin kutsuttu non-formaali oppiminen, eli oppiminen, joka tapahtuu muun toiminnan ohessa (Heikkinen ym. 2018). Tämä rajaus vastaa myös haastatteluvien tapaa vastata haastattelukysymyksiin, mistä tarkemmin analyysia ja tuloksia esittelevisissä osioissa sekä pohdinnassa.

Artikkelin rakenne on seuraava. Tämän johdannon jälkeen seuraa aiemman tutkimuksen esittely, minkä jälkeen siirryn käsittelemään artikkelin teoreettista viitekehystä, käytäntöarkkitehtuuriteoriaa. Tätä seuraa empiirisen aineiston ja tutkimuksen analyysimenetelmien esittely sekä tutkimuksen tulosten esittely – sekä puolueittain että kokoavasti. Lopuksi artikkelin päättävässä pohdinnassa peilaan tutkimuksen tuloksia aiempaan tutkimukseen, esitän muutaman päättävän huomion sekä ehdotuksia jatkotutkimukseksi.

Aiempaa tutkimusta

Poliittisten puolueiden ja koulutuksen suhteita käsittelevä tutkimus on enimmäkseen sosiologista tai valtiotieteellistä. Näissä tutkimuksissa koulutusta on pääosin tarkasteltu taustamuuttujana, jonka avulla tutkitaan esimerkiksi poliittisten luottamushenkilöiden koulustausta tai koulutustaustan vaikutusta puoluejäsenyyteen (kts. esim. Gaxie & Godmer 2007; Huttunen 2012; Koiranen ym. 2017).

Poliittisten puolueiden nykyistä koulutustoimintaa on tutkittu varsin niukasti ja Suomen kontekstissa ei juuri lainkaan. Puoluekoulutusta Ruotsissa luotaavassa tutkimuksessa kiinnostus on kohdistunut varsinkin poliittiseen vasemmistoon lukeutuviin puolueisiin, joissa puoluekoulutus näyttäisi olevan keskeisessä asemassa. Esimerkiksi ruotsalaisten vasemmistopuolueiden koulutusta valottavassa tutkimuksessa esitetään, että uusien jäsenten koulutuksissa luodaan yhteenkuuluvuutta, mutta ilman varsinaista poliittista vakuuttamista, sillä jäsenten oletetaan jo omaksuneen puolueen ideologiset lähtökohdat (Arriaza Hult 2020). Toisessa tutkimuksessa on todettu työväen sivistystyöllä olevan Ruotsissa sekä tietoon että yhteisöllisyyteen liittyviä rooleja (Nordvall & Pastuhov 2020). Nämä roolit liittyvät toisaalta ideologiseen koulutukseen ja jäsenistön osaamisen kehittämiseen, kuten järjestötaitoihin, toisaalta verkostoitumiseen ja puoluehierarkiassa etenemiseen. Tämä tutkimus osoittaa osaltaan, että pienenevät jäsenmäärät ja jäsenistön vaihtelevat taustat tekevät puoluekoulutuksesta entistä tärkeämpää.

Puolueiden koulutustoiminnasta löytyy myös jonkin verran kansainvälistä tutkimusta. Varsinkin kommunististen puolueiden koulutus on saanut tutkimuksellista huomiota. Kiinan kommunistista puoluetta käsittelevässä tutkimuksessa on osoitettu puoluekoulutuksen olevan sekä ideologista että käytännöllistä. Kiinan kommunistisen puolueen koulutus tavoittaa paitsi koko puoluejäsenistön myös valtion virkamiehiä, sotilasjohtoa ja liike-elämän toimijoita. (Shambaugh 2008; Pieke 2009.) Myös muun ideologisen taustan omaavien puolueiden koulutuksesta löytyy joitakin tutkimuksia. Esimerkiksi Singaporea koskevassa tutkimuksessa paikallisissa yhteisöissä tapahtuva järjestäytyneet oppiminen oli kytköksissä valtapuolue People’s Action Party:n sosiaaliseen kontrolliin (Flowers 2005). Paikallisina

parlamentarisina edustajina Kanadassa ja Intiassa toimivien naisten parissa toteutettu tutkimus puolestaan osoittaa naisten kaipaavan käytännön taitoja, viestintätaitoja sekä faktatietoja poliittisen vaikuttamisensa tueksi (Clover ym. 2011). Samaisessa tutkimuksessa todettiin, että kaikkien puolueiden edustajille tarkoitetut koulutukset eivät olleet omiaan haastamaan naisten tunnistamia, miehiä suosivia rakenteita.

Viime vuosikymmenien aikana puolueita ja poliittista osallistumista käsittelevässä tutkimuksessa on viitattu toistuvasti demokraattisen yhteiskuntamuodon muutokseen, jossa perinteinen puolue- ja vaaliosallistuminen saa rinnalleen uusia toimintatapoja. Mediajulkisuuden muuttunut ja yhä keskeisempää roolia politiikassa voidaan pitää tässä yhteydessä merkittävänä muutostekijänä. Varsinkin digitaalisen kehityksen myötä mahdollisuudet poliittiseen viestintään ovat monipuolistuneet, mikä vaikuttaa merkittävästi myös puolueiden toimintaan. (Herkman 2011; Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017.) Mickelsson nimeääkin puolueiden nykyisen, vuonna 1989 alkaneen, kehityskauden media- ja markkinapuolueiden kaudeksi (Mickelsson 2021). Vaikka puolueet ovat yhä edelleen keskeisiä poliittisia toimijoita, on perinteinen demokraattinen osallistuminen menettänyt suosiotaan uusille vaikuttamisen tavoille samalla kun puoluejäsenyys kiinnostaa yhä harvempia (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017).

Kansalaisten uudet mahdollisuudet osallistumiseen ja vaikuttamiseen merkitsevät puolueille uusien roolien ja toimintatapojen omaksumista. 1970-luvulta alkaen puolueiden voidaan katsoa kehittyneen ”arenapuolueiksi”, jotka ymmärretään ”politiikan teon paikoiksi”, ei niinkään ”varsinaisiksi politiikan tekijöiksi” (Mickelsson 2021, 27). Poliittisen puolueen jäsenyyttä on siis alettu pitää yhä enemmän yksilön tapana vaikuttaa, ei yhteisenä toimintana tai hankkeena. Toisin sanoen puolueet ovat toimineet 1980-luvulta lähtien eräänlaisina ”mallitoimistoina” (Mickelsson 2021, 380), joiden avulla yksittäinen henkilö voi kehittyä poliitikoksi. Yksilökeskeisyyteen siirtyminen luokkasubjektien sijaan on myös asettanut puolueiden edustamat arvot puolueiden ideologiseksi perustaksi.

Historiallisia näkökulmia puolueiden koulutustoimintaan ja puolue toimintaa lähellä olevaan sivistystyöhön löytyy suhteellisen runsaasti aiemmasta tutkimuksesta. Historialliset kytkökset varsinkin työväenliikkeen organisoitumisen ja sivistystyön välillä ovat ilmeiset (esim. Hakoniemi 2019; Heikkinen 2019; Koskinen 2018; Suoranta 2007), mutta järjestöllisellä sivistystyöllä on juurensa myös maaseudun järjestäytyneissä poliittisissa pyrkimyksissä (Heikkinen 2019). Työväenliikkeen sivistyksellisillä pyrkimyksillä on tavoiteltu ja tuettu yhteiskunnallista tiedostamista ja luokkahengen synnyttämistä. Tämän lisäksi myös ammattiyhdistysliikkeiden historiassa on kytköksiä puolueiden koulutustoimintaan (esim. Jansson 2012). Pohjoiskarjalaisten naiskansanedustajien rekrytointia ehdokkaiksi ja näiden naisten ”kouliintumishistoriaa” koko 1900-luvulla valottavasta väitöskirjasta puolestaan käy ilmi, että naiset saivat edustajantehtävissä tarvittavia oppeja erityisesti poliittisissa naisjärjestöissä 1900-luvun alussa ja toisen maailmansodan jälkeen myös kunnallisissa luottamustehtävissä (Huttunen 2012). Tässä tutkimuksessa puoluekoulutus ei asetu merkittävään asemaan, ja puolueiden järjestämästä koulutustoiminnasta on mainintoja lähinnä 1900-luvun alkupuoliskon kansanedustajiin liittyen. Suomessa sivistystyön ideologisia taustoja voidaan katsoa häivytyneiksi yhteiskunnallisen yhtenäisyyden varjolla (Heikkinen 2019), mikä saattaa olla osasy sille, ettei puolueita lähellä olevaa, lähivuosisikymmenille sijoitettavaa, järjestöllistä sivistystoimintaa ole juurikaan käsitelty suomalaisessa tutkimuksessa. Sivistystyön on katsottu nykyaikana muodostaneen yhä tiiviimmän suhteen valtioon johtuen etenkin valtionrahoituksesta ja lainsäädännöstä (samaa on todettu myös poliittisista puolueista, esim. Mickelsson 2021). Tämän kehityksen on katsottu murentaneen osaltaan

sivistystyön aatteellista perustaa ja muuttaneen toimintaa yhä asiakas- ja suoriteperustaisemmaksi (Pätäri ym. 2019).

Yhteenvetona voidaan todeta, että varsinkin poliittisten puolueiden nykyajan koulutus-toimintaa valottavaa tutkimusta on niukasti. Historialliseen tutkimukseen nojautuen voidaan todeta, että sivistystyöllä on ollut merkittävä rooli yhteiskunnallisen demokraattisen muutoksen ja demokratian vakiinnuttamisen edistäjinä (esim. Hakoniemi 2019). Aiemman tutkimuksen valossa nykyajan puolueiden koulutuksellinen toiminta on sekä käytännöllistä että ideologista, jopa sosiaaliseen kontrolliin pyrkivää (Clover ym. 2011; Flowers 2005; Nordvall & Pastuhov 2020; Shambaugh 2008). Poliittisen osallistumisen uudet tavat ja varsinkin yhteiskunnallisessa viestinnässä viime vuosikymmeninä tapahtuneet merkittävät muutokset vaikuttanevat myös puolueiden jäsenkoulutuksen toimintamuotoihin ja sisältöihin (Herkman 2011, Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017; Mickelsson 2021).

Käytäntöarkkitehtuurit puoluekoulutuksen tutkimuksessa

Artikkelin teoreettis-metodologinen viitekehys tukeutuu teoriaan käytäntöarkkitehtureista. Käytäntöarkkitehtuuriteoria tarjoaa mahdollisuuden tarkastella koulutuksellisten käytäntöjen taustalla vaikuttavia ennakkoehtoja (Heikkinen ym. 2018). Käytäntöarkkitehtuurit tarjoavat myös näkökulman kasvatuksellisen toiminnan moniulotteisuuteen, jossa eri toimintatavat ovat kietoutuneet yhteen toisiinsa (Kemmis 2019; myös Hoikkala & Kiilakoski 2018).

Käytäntöarkkitehtuuriteorian lähtökohtana on oletus, että koulutuksen päämäärä on tietämisen sijasta hyvää elämää edistävän toiminnan tukeminen (Heikkinen ym. 2018). Koulutus nähdään ”initiaatioksi käytäntöön”, jonka välivaiheena toimii ”initiaatio tietoon” (Heikkinen ym. 2018; myös esim. Kemmis 2019). Tämä merkitsee keskittymistä ”olemiseen ja tulemiseen” tiedon omaksumiseen keskittymisen sijasta, mikä tarkoittaa tutkimuksellisen intressin kohdistuvan koulutuksen ja tiedon yhteiskunnallisiin ulottuvuuksiin (Heikkinen ym. 2018). Täten koulutuksellinen toiminta nähdään vankasti arvoihin perustuva.

Käytäntö ymmärretään tässä artikkelissa Heikkisen ynnä muiden (2018, 369) määritelmän mukaisesti: ”Käytäntö [...] on käytössä olevien menettelytapojen kollektiivinen kokonaisuus”. Käytäntö ymmärretään siis yhteisenä inhimillisenä toimintana, joka koostuu yhteisistä vakiintuneista toimintatavoista tai yhteisestä hankkeesta, eli kollektiivisesta ja tarkoituksellisesta toiminnasta. Käytäntöarkkitehtuuriteorian käsitteillä ilmaistuna käytännöt koostuvat vuorovaikutuksen ja ajattelun tavoista (sayings), erilaisista teoista (doings) ja ihmisten suhteista toisiinsa ja ympäröivään maailmaan (relatings) (Mahon ym. 2017). Käytännöt ovat moniulotteisia ja sidoksissa historiallisiin yhteyksiinsä. Vaikka käytännöt ovat vakaita, ne muokkautuvat tilannekohtaisesti osallistuvien ihmisten ja ympäröivien olosuhteiden vaikutuksesta ja ovat siten jatkuvassa muutoksessa (Kemmis 2019).

Käytäntöarkkitehtuurit puolestaan ovat ennakkoehtoja, jotka vaikuttavat yksittäisiin käytäntöihin. Käytäntöarkkitehtuurit rakentuvat kolmenlaisista arkkitehtureista eli ennakkoehdoista: 1) fyysiset, taloudelliset ja materiaaliset arkkitehtuurit, 2) kulttuuris-diskursiiviset arkkitehtuurit ja 3) sosiaalis-poliittiset arkkitehtuurit. Tässä mielessä ymmärrettyä koulutuksen käytäntöjen nähdään ensinnäkin rakentuvan tietyille materiaalisille edellytyksille, joiden puitteissa koulutusta toteutetaan tiettyjen rajallisten resurssien avulla. Esimerkiksi rakennettu ympäristö, taloudelliset resurssit ja erilaiset välineet luovat ennakkoehtoja käytäntöjen toteutumiseksi. Tämän lisäksi on syytä tarkastella niitä kielellisiä edellytyksiä,

kuten sanasto, puhettavat ja ajatusmallit, jotka vaikuttavat käytäntöihin. Kolmanneksi tarkastelussa ovat myös sosiaaliset suhteet. Esimerkiksi ihmisten keskinäiset suhteet, sekä solidaarisuus että valtakamppailu, muovaavat osaltaan käytäntöjä.

Käytäntöarkkitehtuuriteorian perusoletus koulutuksellisen toiminnan arvoperustaisuudesta (Heikkinen ym. 2018) on omiaan sopimaan yhteen puoluekontekstin kanssa, jonka voi lähtökohtaisesti olettaa olevan ideologisesti väritynyttä ja arvoihin perustuvaa. Puolue-työhön kuuluvia koulutuskäytäntöjä voidaan ylipäätään pitää arvoperustaisina. Esimerkiksi puoluekoulutuksesta vastaavien toimihenkilöiden tekemien koulutusvalintojen perusteluisa voisi olettaa arvojen olevan keskeisessä roolissa. Arvoperustaisuuden lisäksi käytäntöarkkitehtuuriteoria katsoo koulutuksen tarkoituksiksi ihmisten toiminnan ja tapojen muuttamisen – myös tämän perusoletuksen voidaan olettaa olevan hyvin linjassa poliittisten puolueiden päämäärien kanssa.

Aineisto ja analyttiset menettelytavat

Artikkelin pääaineisto koostuu haastatteluista puolueiden koulutusvastaavien sekä puoluetta lähellä olevien opintokeskusten puoluekoulutusvastaavien kanssa (yhteensä kuusi henkilöä). Haastateltavia lähestyttiin, koska heidän voidaan olettaa olevan sellaisissa positioissa, joiden kautta he voivat valottaa niukasti tutkittua puoluekoulutusta. Haastattelujen lisäksi aineistona hyödynnetään haastattelujärjestelyjä koskevia sähköpostiviestejä sekä julkisesti saatavilla olevia koulutusmateriaaleja. Aineisto antaa näin rajatun näkökulman puoluekoulutukseen niissä kolmessa suomalaisessa eduskuntapuolueessa, jotka ovat perinteisesti olleet Suomen suurimpia (esim. Saarinen ym. 2018).

Haastattelut tehtiin keväällä 2019. Ne olivat puolistrukturoituja ja niissä keskityttiin puolueiden koulustoitominnan laajuuteen, koulustoitominnan tavoitteisiin ja koulutuksen mahdollisuuteen tarjota puoluejäsenille poliittista vaikutusvaltaa. Haastateltavia oli joka haastattelussa kaksi, yksi henkilö puoluetoimistolta ja yksi puoluetta lähellä olevasta opintokeskuksesta. Keskustan ja Maaseudun sivistysliiton MSL:n edustajia haastateltiin yhdessä, Kokoomuksen ja Kansallisen sivistysliiton (Kansio) edustajia yhdessä, samaten SDP:n ja Työväensivistysliitto TSL:n edustajia haastateltiin yhdessä. Haastateltavat olivat etukäteen saaneet luettavakseen haastattelukysymykset sekä tietoa tutkimuksesta. Haastateltaville luvattiin, että heidän vastauksensa raportoidaan nimettömästi ja että heillä on milloin tahansa mahdollisuus olla tutkijaan yhteydessä ja perua osallistumisensa. Haastateltavilla oli myös mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta haastattelun yhteydessä tai sen jälkeen. Haastateltavat antoivat suostumuksensa haastatteluiden äänittämiselle ja haastattelumateriaali litteroitiin sanatakkasti analyysityön helpottamista varten.

Teoriaa käytäntöarkkitehtuureista hyödyntävässä analyysissä tarkastellaan käytäntöjä sekä niitä rakenteita, jotka mahdollistavat tietynlaisia käytäntöjä ja estävät toisia. Analyysissä paneudutaan varsinkin siihen, miten käytännöistä puhutaan ja mitä kulttuuris-diskursiivisia arkkitehtuureja sitä kautta tulee ilmaistuksi. Puolueiden koulutuksesta perillä olevien asiantuntijoiden puhe tarjoaa samalla myös mahdollisuuden tarkastella, joskin välillisesti myös muita arkkitehtuureja, eli niitä fyysisiä, taloudellisia ja materiaalisia sekä sosiaalis-poliittisia ennakkoehtoja, jotka muovaavat puolueiden koulutuksellisia käytäntöjä. Ymmärrystä puolueiden nykyisistä koulutuskäytännöistä, niiden määritelmistä ja ennakkoehtoista, pyritään siten rakentamaan suhteessa historialliseen ymmärrykseen puolueiden kehityksestä (kts. Mickelsson 2021), hyödyntäen myös aiempaa tutkimusta.

Analyysityön aikana haastatteluäänitteet kuunneltiin läpi, jotta äänenpainot, hymähdykset ja muu nonverbaalinen kommunikaatio pysyisivät tuoreessa muistissa. Analyttisen työkentelyn ensimmäisessä vaiheessa litteroidusta haastatteluaineistosta eriteltiin jokaisen puolueen kohdalla jäsenkoulutuksen keskeinen tarkoitus sellaisena kuin se haastatteluissa ilmeni. Analyysin toisessa vaiheessa tehtiin jokaisen puolueen kohdalla erittely kaikista haastattelussa ilmenneistä väitteistä, jotka ilmensivät eri tapoja puhua puoluekoulutuksesta (sayings), toteuttaa sitä (doings), sekä niitä (valta)suhteita, joita puoluekoulutus on mukana luomassa tai sen kautta on mahdollista toteuttaa (relatings) (esim. Kemmis 2019). Tämän erittelyn avulla analyysityössä päästiin tarkastelemaan niitä käytännön ennakkoehdotuksia (practice architectures), jotka mahdollistavat ja rajoittavat sitä puoluekoulutusta, jota puolueet tarjoavat ja harjoittavat.

Seuraavassa esitellään tutkimuksen tuloksia käytäntöarkkitehtuuriteorian valossa vastaamalla artikkelin kahteen tutkimuskysymykseen: Mitkä ovat jäsenkoulutuksen pääasialliset tarkoitukset tutkituissa puolueissa? Millaiset ehdot mahdollistavat ja rajoittavat näihin tarkoituksiin liittyvien jäsenkoulutuskäytäntöjen muodostumisen? Ensiksi tuloksia esitellään puolueittain aakkojärjestyksessä puolueista käytettyjen lyhenteiden mukaisesti, minkä jälkeen seuraa tulokset yhteen kokoava, syventävä osio ennen artikkelin päättävää pohdintaa. Tulosten esittelyssä käytetyt suorat lainaukset haastattelumateriaalista on kirjoitettu kirjalliseen muotoon luottavuuden sujuvoittamiseksi. Koska aineisto koostuu pääosin haastatteluista eli puheesta, katse suunnataan ensin kulttuuris-diskursiivisiin arkkitehtuureihin, mistä avautuu näkymiä myös fyysisiin, taloudellisiin ja materiaalsiin sekä sosiaalis-poliittisiin arkkitehtuureihin.

Keskusta – samanlaista ja vaikuttavaa osaamista koko jäsenistölle

Keskustapuolueen järjestämän koulutuksen keskeisenä tarkoituksena on tukea jäsenten vaikuttamismahdollisuuksia herättämällä ”poliittista pyrkyryyttä” ja tukemalla puolueen sisäistä yhteisöllisyyttä. Sisällöllisesti koulutus keskittyy siksi ”perusjärjestöosaamiseen”, sääntöihin, toimintatapoihin ja poliittisen päätösteon ”raameihin” sekä ”viestinnälliseen osaamiseen”. Koulutuksen pääasiallisen tarkoituksen toteuttamisessa on keskeistä tarjota puoluekoulutusta ”samanlaisena ja vaikuttavana” koko jäsenistölle, joka on määrältään suuri, moninainen ja maantieteellisesti hajanainen – ”kirjaimellisesti tuolla pitkin niemennotkoja”.

Haastattelussa keskustapuolueen edustajien puhe kääntyy pääosin eduskuntavaaliehdokkaille tarjottavaan koulutukseen, koska se oli ”kirkkaana mielessä” haastatteluajankohtana juuri järjestettyjen vuoden 2019 eduskuntavaalien jälkeen. Keskustapuolueen koulutusta muokkaavien kulttuuris-diskursiivisten arkkitehtuurien tarkastelu rajoittuu siis lähinnä tämän koulutusmuodon tarkasteluun. Puhetavassa on havaittavissa yritys- ja liikemaailmasta tuttuja ilmaisuja. Esimerkiksi koulutusmateriaaleja ”tuotetaan” ja koulutukseen viitataan ”palveluna”. Viimeisimpiä vaalikoulutuksia varten kehitetty vaalikoulutusmateriaali on ikään kuin liikesalaisuus, se on ”pidetty [...] näissä eduskuntavaaleissa omana tietona”, jotteivat muut puolueet voisi ”plagioida” tätä materiaalia. Haastateltavat ilmaisevat toistuvasti ajatuksia koulutussuunnittelusta ”vahvana osaamislajina”. ”Linjakkaan” koulutussuunnittelun avulla pyritään kattavaan saatavuuteen, jotta ”tieto olisi mahdollisimman nopeasti jäsenellä käytettävissä”. Koulutuksen tulee toisin sanoen perustua asialle vihkiytyneen ”ammattilaisen” järjestelmälliseen, pitkäjänteiseen suunnittelutyöhön. Samalla haastateltavat painottavat myös omia kokemuksiaan luottamustehtävissä toimimisesta Keskustan

edustajina. Ammattilaisuuden pitää siis tulkita rakentuvan sekä puolueen että poliittisen toiminnan tuntemukselle.

Koulutuksen lähtökohtina toimivat oletukset eli ajatustavat ilmaistaan pääosin kolmena ”haasteena”. Yksi ”haasteista” on ”epäselvä” puolueorganisaatio: ”Hyvin monelle jäsenelle, kun tulee [jäseneksi] Keskustaan, tämä meidän järjestöorganisaatiomme vaikuttaa hyvin epäselvältä johtuen todennäköisesti pitkälti siitä, että meidän jäsenemme ovat paikallisyhdistyksissä, eli siellä ihan ruohonjuuritasolla. [...]. Missä on oma jäsenyys, mitä on se paikallinen vaikuttaminen?”

”Hallinnollistuminen” tai ”hallinnollistaminen” on toinen keskustapuolueen ”haaste”, joka haastateltavien mukaan ilmenee puolueen vaikeuksina viestiä linjataan ja poliittisesta päätöksenteostaan kansalaisille: ”Politiikan hallinnollistumista voidaan pitää Keskustan haasteena koko tämän vuosikymmenen. Siinä pitää saada tunne enemmän pintaan Keskustalla ja me pystymme näkemään, että meidän kilpailijamme, jotka ovat tietenkin muita puolueita, ovat onnistuneet siinä huomattavasti paremmin – miten toimitaan selkokielisesti ja miten tulee se ydinviesti.”

”Hallinnollistamiseen” liittyy osittain myös kolmas nimetty haaste, ”viestinnällisen osaamisen” tarve, joka käsittää esimerkiksi mielipidekirjoitusten laatimisen, sosiaalisessa mediassa toimimisen sekä kansalaisten kohtaamiset. Tämä haaste puetaan sanoiksi esimerkiksi näin: ”Moni keskustalainen ajattelee, että eivät esimerkiksi kirjota lehteen mielipidekirjoitusta, ellei ole tarkastanut joka ikistä lähdeä ja viitettä tismalleen oikein.” Koulutuksen keskeiseksi tavoitteeksi nimetty päämäärä, jäsenen mahdollisuus ”vaikuttamiseen”, ja viestinnän eri muodot ovat tiiviisti kietoutuneet yhteen: ”On olemassa vaikuttamisosaaminen ja tänä päivänä korostuu ihan hirvu paljon se viestinnällinen osaaminen. [...] sinun pitää olla guru somessa [sosiaalisessa mediassa], sinun pitäisi osata kirjottaa myös teksti mielipidepalstalle ja sitten vielä osata tehdä AV-sisältöjä [audiovisuaalisia sisältöjä].”

Keskustapuolueen koulutukseen vaikuttavia taloudellisia ja materiaalisia arkkitehtuureja määrittää puolueen ”valtava jäsenmäärä” ja tämän jäsenistön maantieteellinen hajaantuneisuus. Viime vuosina taloudellisia ennakoheitoja on muovannut Keskustapuolueen muuttunut taloudellinen tilanne vuoden 2011 vaalitappion jälkeen. Pienentyneen puoluerahoituksen seurauksena ”koulutustoiminta kärsi ison takaiskun”. Vuodesta 2016 lähtien on koulutuksellisia toimintoja ryhdytty taas kehittämään hakemalla koulutussuunnitteluun ”linjakkuutta” ja erottamalla koulutussuunnittelu omaksi osaamisalueekseen. Tässä on keskeisessä roolissa uudelleen syventynyt suhde MSL:ään, jonka perustana ”koulutussopimus” toimii mahdollistaen esimerkiksi yhden MSL:n toimihenkilön työsuhteen. Opintokeskukseksi MSL jakaa myös taloudellista tukea koulutusten järjestämiseksi.

Suuri osa Keskustan jäsenkoulutuksista järjestetään piiritasolla ja piirien järjestämänä, minkä vuoksi puolueoimistolta on vaikeaa antaa kokonaiskuvaa kaikesta puolueen puitteissa järjestettävästä koulutuksesta. Keskustan tarjoama jäsenkoulutus voidaan kuitenkin karkeasti jakaa ”perusjärjestöosaamiseen” ja ”ehdokaskoulutukseen”. Järjestöosaamista on lähinnä perustavanlaatuisista pelisäännöistä ja tavoista kouluttaminen. Esimerkiksi näin: ”Yhdistyksen pyörittäminenhan on helppoa, jos osaa käyttää yhdistyksen sääntöjä. Ne ovat kuin käyttöohjeet. Mutta tämäkin on osaamislaji, että jaksaa perehtyä niihin sääntöihin. Ja tämä on se asia, mitä me joudumme nimenomaan kouluttamaan.”

”Ehdokaskoulutusta” tai ”vaalikoulutusta” on viime vuosina uudistettu. Uudistustyö on muun muassa johtanut ”ehdokkaan oppaan” kehittämiseen, joka on vähän ”kuin ala-aste-tyyppinen työkirja, harjoituskirja”. Tämän lisäksi on kehitetty ajatuskarttatyypistä ”lakanaa”, joka on luotu ”parantamaan sitä ehdokkaan omaa profiilin kehittymistä ja laadintaa”, varsinkin uusien ehdokkaiden kohdalla. Eduskuntavaalikoulutuksessa keskityttiin myös

sosiaalisen median taitoihin ja vuorovaikutuksellisuuteen ”esiintymistaidon ja ihmisen kohtaamisen näkökulmasta”.

Keskustan jäsenkoulutuksen sosiaalis-poliittiset arkkitehtuurit rakentuvat ja muokkautuvat suhteessa koulutuksen kaksiosaiseen tavoitteeseen. Koulutuksen tarkoituksena on toisaalta tukea jäsenistön yhteisöllisyyttä, toisaalta yksittäisten jäsenten poliittista pyrkyryyttä. Tätä kahtiajakoa hahmotellaan haastattelussa näin: ”Jäsenkokemus on hyvin tärkeä [...]. Pääsee keskustelemaan samankaltaisten kanssa, kokemaan sitä yhteisöllisyyttä”. Vaikka vaikuttaminen siis rakentuu yhteisöllisyyden varaan, koulutuksen tavoitteena on myös ”ruokkia poliittista pyrkyryyttä positiivisessa mielessä [...]. Pitää tehdä yhdessä, mutta henkilöt ne ovat mitkä saa niitä asioita eteenpäin”. Vaikka keskustalaisuus siis on ja saa olla yhteisöllistä, niin koulutuksen tehtävänä on myös rakentaa ja sallia eroja yksittäisten jäsenten välille luottamustehtäviin valituksi tulemistä varten.

Keskustapuolueen jo aiemmin mainittu ”pirstaloituneisuus” sekä jäsenistön että maantieteen suhteen tarkoittaa, että paikallisilla piireillä on merkittävä koulutuksellinen vastuu, jotta yksittäinen jäsen pystyy hahmottamaan oman paikkansa puolueorganisaatiossa ja siten (paikallisissa) vaikuttamispyrkimyksissä. Eduskuntavaaliehdokkaiden koulutuksen keskittelyllä koordinoinnilla puolestaan tarjotaan ”tasa-arvoiset mahdollisuudet pärjätä” kaikille ehdokkaille. Puolueen ”pirstaloituneisuutta” ratkaistaan siis kahdella eri koulutuksellisella organisointitavalla. Puoluetoimisto on koordinoitunut vaalikoulutuksen, kun muu koulutuksellinen toiminta tapahtuu piiritasolla ja ”on pitkälti piirijärjestöjen organisoimaa ja järjestämää”.

Kokoomus – koulutuspolut asiantuntijuuteen ja menestykseen

Kokoomuksen jäsenkoulutuksen ensisijaisena tarkoituksena piirtyy esiin puoluejäsenten poliittisen asiantuntijuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien tukeminen. Tätä tarkoitusta toteutetaan koulutuksissa ”käymällä läpi” puolueen toimintaa, hallintoa ja vaikuttamismahdollisuuksia ”puolueen periaateohjelman kautta”. Jäsenille ”tarjotaan erilaisia polkuja”, joi- ta etenemällä he voivat löytää oman paikkansa puolueessa ja päästä ”menestymään aidos- ti”.

Kokoomuslaisen jäsenkoulutuksen kulttuuris-diskursiiviset arkkitehtuurit rakentuvat Kokoomuksen puoluepoliittisen linjan seuraamisen ja toteuttamisen ympärille. Haastateltavien käyttämässä puheessa koulutus perustuu kokoomuslaiseen ”aatteeseen” ja Kokoomuk- sen ”arvoihin”. Kansio nimetään Kokoomuksen ”omaksi” opintokeskukseksi, joka muista poliittisesti sitoutuneista opintokeskuksista poiketen noudattaa ”puhtaiden” Kokoomuksen poliittista linjaa: ”noudatetaan täysin puolueen arvoja ja aatetta ja sisältöjä” – “[kokoomus- laisuus] näkyy kaikissa meidän koulutuksissamme läpäisyperiaatteella”.

Kokoomuksen jäsenkoulutuksissa on kysymys eräänlaisesta jäsenten johdattamisesta puolueen toimintaan: ”tarjotaan erilaisia polkuja ja avataan niitä syvemmin”. ”Polku” metaforana on osaltaan myös tapa puhua koulutustoiminnasta muilla tavoin kuin pelkkänä koulutuksena, nimittäin ”sana koulutus on kärsinyt inflaatiota ja tavallaan ei enää kuvaa kaikkea sitä, mitä me [Kansiossa] tehdään. Enemmänkin on valmennusta, mentorointia, kehittämistä, yhteistyötä ja vuorovaikutusta [...]” Koulutuspolku yksilöidään jäsenen kiin- nostuksen kohteiden mukaan, tavoitteena jäsenen kehityksen tukeminen: ”miten sinä teet muutaman vuoden sisällä vaikuttavaa työtä”. Esimerkiksi valitsematta jääneiden eduskun- tavaaliehdokkaiden kohdalla tämä tarkoittaa, ”että me haluamme, että he ovat edelleen toi- minnassa mukana [...]. Me analysoimme heidän kanssaan, miten meni ja mitä he tekivät

tässä kampanjassa ja sitten yritetään hakea niitä keinoja, miten voitaisiin tehdä vielä paremmin”.

Kokoomuksen jäsenkoulutuksen toteuttaminen tukeutuu ajatukseen yksilöidyistä, tehokkaista ja helposti saatavilla olevista koulutuspoluista. ”Me kilpailemme ajankäytöstä ihmisten kanssa, joten meidän täytyy olla tosi tehokkaita.” Haastatteluhetkellä rakenteilla olevan oppimisympäristön tavoitteeksi kerrotaan, että esimerkiksi luottamustehtävässä toimiva puoluejäsen ”voi nopeasti tarkistaa sieltä [verkko-oppimisympäristöstä] tavallaan sinisten silmälasien läpi. Siinä tulee fakta, jota kuntalaki esimerkiksi edellyttää, mutta myöskin sitten sitä kokoomuslaista ajattelua siitä, että millä tavalla me menettelemme, mitkä ovat meidän toimintatapamme ja mikä meidän aatemaailmamme on”.

Kokoomuslaisuuden yhtenä keskeisenä piirteenä pidetään asiantuntijuutta: ”että kyllä pitää olla aika kovaa dataa, eli pitää olla kovaa asiantuntijuutta”. Myös ”verkostoitumista” pidetään kokoomuslaisena, ”[puolueen jäsenet] kaipaavat kovasti sitä, että tavataan muita ihmisiä”. Ajatus asiantuntijuuden ja verkostoitumisen tukemisesta muokkaa puolestaan käsityksiä koulutuksellisen toiminnan järjestämisestä: ”Olemme huomanneet, että se [koulutus] ei voi olla vain sen asiasisällön tykitystä. [...] Kuitenkaan ihan pelkästään mukavaa yhdessäoloa, niin siltä pohjalta ei voi lähteä liikkeelle.” Verkostoituminen voidaan nähdä tärkeänä tukena asiantuntijuuden muodostumiselle: ”Ihmiset [osallistujat] ovat sanoneet, että on ollut hirveän kiva saada keskustella muilta alueilta tulevien kokoomuslaisten kanssa ja benchmarkata [verrata ja ottaa opikseen siitä, miten muilla alueilla tehdään eri asioita].”

Kokoomuksen jäsenkoulutuksen fyysiset, taloudelliset ja materiaaliset arkkitehtuurit rakentuvat pitkälti Opintokeskus Kansion vakaille toimintaedellytyksille. Kokoomuksen jäsenkoulutuksen suunnittelu ja toteutus tapahtuu ”kansiovetoisesti”, eli Kansio toimii keskeisessä roolissa: ”Me [Kansio] olemme pitkäaikaisia toimijoita [...] Me tiedämme aika tarkkaan [koulutuksen toteuttamisen eri vaiheet]”. Kansio työllistää haastatteluajankohtana kuusi henkilöä, minkä lisäksi puolueella on myös nimettyjä alueellisia koulutusvastaavia, ”kansiovastaavia”, jotka pitävät yhteyttä Kansioon. Tämän lisäksi myös piirijärjestöihin kerrotaan olevan tiiviit keskusteluyhteydet: ”meillä [Kansiossa] on siinä mielessä helppoa, että kun meillä on tämä piirien toiminnanjohtajien apu siinä, että he tietävät sen oman jäsenistönsä, niin he suorittavat sen markkinoinnin ja tarveharkinnan. Sitä kautta porukka tulee meille.” Tämän lisäksi piirijärjestöihin ollaan säännöllisesti yhteydessä ja Kansio myös myöntää kurssituntitukia piireille.

Kokoomuksessa jäsenen koulutuksellinen ”polku” etenee ensin ”perehdyttämiskoulutukseen” nimeltä ”Politiikan sininen lanka” (nimetty puoluevärin mukaan), mikä on ”kaikesta kattava koulutus, kerromme puolueorganisaatiosta, sen hallinnosta, asioiden etenemisestä, mahdollisuudesta olla mukana”. Tätä seuraa ”Vaikuttajan akademia”, jossa perehdytään syvällisemmin erilaisiin vaikuttamisen mahdollisuuksiin: ”Haluatko olla järjestötoimija, haluatko lähteä johonkin oman, paikallisen yhdistyksen hallituksen jäseneksi, [...] vai haluaisitko lähteä kuntavaaliehdokkaaksi ja toimia luottamushenkilönä”. Näiden lisäksi kokoomuslaisille tarjotaan paljon muita koulutuksia, esimerkiksi ”esiintymistaitoja”, ”Eurooppa-koulutusta”, järjestökoulutusta ja vaalikoulutuksia.

Kokoomuksen jäsenkoulutuksen sosiaalis-poliittiset arkkitehtuurit rakentuvat ensisijaisesti yksittäisten jäsenten roolien syventymisen ja siten heidän ”menestyksensä” tukemisen ympärille. Puoluehierarkiassa kiipeämisen mahdollisuudesta muistuttavat esimerkiksi koulutuksiin puhujina osallistuvat eduskuntaedustajat ja ministerit. Jäsenkoulutus on keskeinen osa jäsenten puoluesuhteen muodostumisessa: ”On selkeästi ollut näkyvissä vuosien varrella, että ihmiset, jotka ovat käyneet paljon meidän koulutuksiamme, niin heistä selkeästi tulee puolueessa aktiivisia toimijoita. Kun he kokevat, että tieto ja valmiudet kasvavat ja

kehittyvät, niin rohkeus olla ja hakeutua enemmän eri tehtäviin, [nämä] korreloivat keskenään.”

Yksittäisten jäsenten menestymisen rinnalla painotetaan myös yhteisöllisiä suhteita. Koulutuksissa ”pitää olla tosi paljon interaktiivista. [...] Kun oli periaateohjelman uudistustyö, niin siinä oli puolueen puolelta iso kiertue [...]. Eli me [kokoomuslaiset] työstämme asioita porukassa ja tämä on hyvin paljon vuorovaikutteista.” Tavoitteena on myös yhteiskunnallinen vuoropuhelu, joka täyttää tietynlaiset tunnusmerkit: ”Haluumme, että ihmiset, jotka meillä toimivat, toimivat tietyllä tavalla tiettyjen pelisääntöjen mukaan, joka kuuluu sivistyneeseen kansalaisvaikuttamiseen.”

Yhteisöllisyyden rakentamisen teemaan liittyy myös koulutuksen kehitysalueena pidetty ”osallisuus, eikä pelkästään jäsenistön”. Tämä on koulutuksellinen haaste, joka nähdään ajankohtaisena yhteiskunnassa kokonaisuutena: ”Puoluetoiminnassa ylipäätään on varmaan tarpeita kaikilla puolueilla vähän uudistua. Mutta se, että me emme keksisi sitä itse, vaan että me jollakin tavalla saisimme sitä signaalia, että minkälainen puoluetoiminta kiinnostaisi ihmisiä lähtemään mukaan, mutta myös yleensäkin minkälaisen puoluetoiminnan he kokisivat mielekkääksi.” Tässä mielessä Kokoomuksen puoluekoulutus pyritään rakentamaan myös vuorovaikutteisen suhteen varaan ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

SDP – koulutuksella jäsenten osallistamista ja puolueen uudistamista

SDP:n järjestämän koulutuksellisen toiminnan pääasiallisena tarkoituksena toimii ”osallistaminen” ja ”uudistaminen”. ”Osallistamisella” pyritään saamaan ”jäsenistöä vaikuttamaan, viestimään ja kertomaan ajatuksia”. Tämän lisäksi ”osallistaminen” ulottuu jäsenistön ulkopuolelle, sillä monet järjestetyistä koulutuksellisista tilaisuuksista ovat avoimia myös muille kuin jäsenille. ”Uudistaminen” taas viittaa puolueen jatkuvaan kehittämiseen. Esimerkiksi tiettyyn koulutukseen kutsutaan alustajia ”haastamaan sitä [SDP:n] senhetkistä työtä”.

SDP:n jäsenkoulutuksen kulttuuris-diskursiivisia arkkitehtuureja määrittää puhe, jossa ”osallistamisen” ja ”uudistamisen” lisäksi ”avoimuus” painottuu. Nämä kolme käsitettä kietoutuvat yhteen, mutta alla näiden käsitteiden ja niihin kiinnittyvien ajatusmallien erityispiirteitä avataan yksitellen.

”Osallistaminen” liitetään jäsenten kohtaamiseen ja kouluttamiseen. Koulutuksen yhtenä keskeisenä tehtävänä nähdään ”uusien vaikuttajien kokonaisvaltainen kouluttaminen ja myös vanhempien toimijoiden osaamisen ja tietojen siirtäminen”. Koulutuksilla halutaan esimerkiksi viestiä uusille jäsenille: ”Tervetuloa joukkueeseen, tässä on näitä välineitä – me haluumme tukea sinua vaikuttamisessasi.” Tämän lisäksi ”osallistamiseen” tähtäävää toimintaa, jossa ”ei kysytä jäsenyyttä”, perustellaan seuraavalla tavalla: ”SDP ei ole mikään suljettu liike ja meitä kiinnostaa paljon muidenkin näkemykset kuin vain meidän omien jäsenien. [...] Ja sitten voidaan kehittää meidän politiikkaamme sen mukaan.”

”Osallistamiseen” liittyy yhdenvertaisuuden ideaali. Uusille jäsenille ei esimerkiksi erikseen järjestetä perehdytyskoulutuksia, koska tätä pidetään eriarvoistavana. Tätä ajattelutapaa avataan ja perustellaan esimerkiksi seuraavalla tavalla: ”On sellainen sanonta, että toveri on toverille toveri ja sillä tarkoitetaan sitä, et vaikka sinä [...] olisit kymmenessä eri yhdistyksessä ollut puheenjohtaja, niin sinä et nouse sen uuden jäsenen yläpuolelle [...] on ihan sama mitä sinä olet ja nyt me keskustellaan asioista.”

Puhe ”uudistamisesta” taas kietoutuu vahvasti mielikuvaan SDP:stä vanhoillisena puolueena ja tämän mielikuvan kumoamiseen. ”SDP:tähän pidetään vähän sellaisena vanhoillisena [...]. Kyllä mekin pystymme uudistumaan [...]. Mehän uudistumme koko ajan.”

”Uudistamisen” ajatellaan nojautuvan puolueen historian ja ”suurten saavutusten” tuntemiseen, joiden kautta voidaan ”suuntautua tulevaisuuteen”. Koulutuksen kautta luodaan tätä ymmärrystä. Samalla koulutuksen ajatellaan olevan väline, jonka kautta ihmiset saadaan ”haastamaan puoluetta” ja ”haastamaan omaa ajatteluaan”. Tällä tavoin ajatellaan, että SDP voi kehittyä ja vastata nykypäivän haasteisiin.

”Avoimuuteen” pyritään toisaalta järjestämällä luentoja tai seminaareja, jotka ovat avoimia suurelle yleisölle, esimerkiksi: ”Meillä oli puolen tunnin oma kokous ja sen jälkeen oli kaikille massoille avoin tilaisuus”. ”Avoimuuteen” pyritään myös toisaalta uusien, vapaasti ladattavissa olevien, mobiilisovellusten kautta. Koulutuksia kerrotaan pidettävän suljettuna, jos sille on jokin pätevä syy, mistä esimerkkinä käytetään toistamiseen ”jäsenrekisterikoulutusta”.

Mitä tulee SDP:n järjestämän jäsenkoulutuksen fyysisiin, taloudellisiin ja materiaalsiin arkkitehtuureihin, nämä rakentuvat TSL:n ja SDP:n tiiviille yhteistyölle, josta ”vuosittain tehdään koulutusopimus.” Tämä yhteistyö, jota tehdään sekä puoluetoimiston että piirien tasolla, mahdollistaa laajan koulutustoiminnan, josta seuraavaksi mainitaan muutamia esimerkkejä, joiden järjestämisessä TSL:llä ja/tai puoluetoimistolla on keskeiset roolit. Haastattelujakohtana ja juuri ennen sitä on jäsenkoulutuksena esimerkiksi järjestetty ”Järjestöpäivät”, jotka ovat jokavuotinen ”koko jäsenistölle avoin tapahtuma”. SDP:n koulutusta käsittelevään ”visioon”, nimeltään ”Osaamispolku 2030”, liittyen järjestettiin avoimia tilaisuuksia vision eri teemoista, kuten ”Varhaiskasvatus tulevaisuudessa” ja ”Työn murros haltuun!” Nuorille, sekä jäsenille että muille kiinnostuneille, suunnattuun koulutukseen ”Tulevaisuuden vaikuttajat” haettiin haastatteluhetkellä osallistujia. Alueellisesti toteutettava jäsenten mentorointiohjelma oli käynnistymässä. Tämän lisäksi, ”kun on vaalityö menossa, meillä on webinaareja ehdokkaille”.

Piirijärjestöille tarjotaan TSL:n kautta ”koulutuksellista apua, että he pystyvät järjestämään siellä omalla alueella tilaisuuksia”. Tätä tukea tarjotaan rahallisena tukena sekä ”koulutus suunnitelman” ja ”materiaalien” muodossa, minkä lisäksi myös ehdotetaan ”asiantuntijoita” koulutukseen alustajiksi.

Haastattelujakohtana yksi SDP:n koulutuksellisen kehittämisen osa-alueista on ”uudenlaisten osallistamismenetelmien pilotointi”, josta mobiilisovellukset ovat yksi keskeisin esimerkki. Haastattelujakohtana oli kehitteillä uusille jäsenille suunnattu mobiilipeli, jonka pääideana on, että käyttäjä ”saa ensin itse kertoa vaihtoehdoista, mikä poliittinen teema kiinnostaa”. Sen jälkeen peli ohjaa käyttäjänsä eteenpäin: ”pelin etenemispolut jokaisessa näissä poliittisissa teemassa käsittelee sitä, että miten eri parlamentaarilla tasoilla hän voi vaikuttaa”. ”Kansalaispaneeli”-niminen sovellus oli haastattelujakohtana vapaasti ladattavissa. Tämän sovelluksen idea on esittää käyttäjälle kysymyksiä SDP:lle ”tärkeistä teemoista”. ”Voidaan kysyä koulutuksesta, vanhustenhoidosta – ihan mistä vain. Sitten ihminen saa heti tietää, kuinka paljon mitään mieltä ihmiset ovat olleet.” Sovelluksessa on myös mahdollisuus antaa ”vapaata palautetta”: ”niin kun me [SDP:ssä] sanotaan, että ’mitä sinulla on sydämellä?’”

SDP:n puoluekoulutuksen sosiaalis-poliittiset arkkitehtuurit rakentuvat osallisuuden tavoittelulle avoimuuden kautta sekä uudistumisen tavoittelulle historiallisen ja paikallisen tiedon avulla. Näiden ennakkoehto- ja avustustoiminnalla pyritään tukemaan puolueen haastamista, johon kutsutaan puolueen jäsenet, mutta myös muita: kiinnostuneita kansalaisia avointen tapahtumien ja Kansalaispaneeli-sovelluksen kautta sekä eri alojen asiantuntijoita alustajien rooleissa.

SDP:n mentorointiohjelma toimii esimerkkinä historian ja paikallisuuden tuntemuksen painottamisesta. Historiantuntemuksen pitää olla paikallista, sillä ”alueet ovat erilaisia” ja puolueen toimijoiden on hyvä tietää ”kehen kannattaa ottaa yhteyttä, minkälaisia henkilösuhteita siellä on ollut [...], strategista tietoa”. Mentoriohjelman ajatuksena on, että mentorisuhteessa olevat ”tutkivat omaa aluettaan”, minkä lisäksi ”on myös ajatuksena, että he yhteistyössä pohtivat muiden sen alueen aktivoimista, että miten he pystyvät esimerkiksi osallistamaan sitä aluetta”. Puolueen toimijoiden suhteiden nähdään siis rakentuvan paikallisesti ja osana historiallista jatkumoa.

Puhetavoissa ja ajatusmalleissa painotetun koulutuksellisen avoimuuden vastakohtana ovat suljetut tilaisuudet, joista haastateltavat myös antavat esimerkkejä. Jäsenrekisterikoulutuksen lisäksi esimerkiksi SDP:n nuorille suunnattuun koulutukseen nimeltä ”Tulevaisuuden vaikuttajat” on hakuprosessi, ja vaikka tämän koulutuksen luennot ovat avoimia, jotkin koulutukseen liittyvät osiot ovat suunnattuja vain valituille osallistujille. Myös alueelliseen mentorointiohjelmaan on valintaprosessi: ”jokaisesta piiristä valitaan yksi tai kaksi tällaista aatteen soturia, jotka on toiminut pitkään, ja sitten sellaista tulevaisuuden toivoa”. Kolmantena esimerkkinä tietyille kohderyhmille järjestetystä koulutustoiminnasta on SDP:n ”työryhmäorganisaatiolle”, johon kuuluu noin 450 jäsentä, suunnatut tilaisuudet. On siis selvää, että koulutuksella rakennetaan myös puoluehierarkiaa.

Tulosten syventävää tarkastelua

Alla oleva taulukko tarjoaa yhteenvedon tutkittujen puolueiden jäsenkoulutuksen tarkoituksesta ja reunaehdoista, joita seuraavassa keskitytään tarkastelemaan kootusti. Tämä tarkastelu on rakentunut vuoropuhelussa paitsi tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen myös aiemman tutkimuksen kanssa.

	<i>Koulutuksen tarkoitus</i>	<i>Kulttuuris-diskursiiviset arkkitehtuurit</i>	<i>Fyysiset, taloudelliset ja materiaaliset arkkitehtuurit</i>	<i>Sosiaalis-poliittiset arkkitehtuurit</i>
Keskusta	Tarjota osaamista ja ”samanlaisia ja vaikuttavaa” koulutusta	Koulutus tuotteenä; haasteina ”epäselvä” puolueorganisaatio, ”hallinnollistaminen” ja viestintä	Niukat resurssit, koulutussuunniteluun panostaminen, ehdokaskoulutuksen ja oppimateriaalien kehittäminen	Yhteisöllisyyden ja ”poliittisen pyrkyryyden” tukeminen, keskitetysti ja paikallisesti
Kokoomus	Tukea asiantuntijuutta ja menestystä	Koulutus ”polkuina”, puolueen periaateohjelman ”noudattaminen”	Kansion vakaat resurssit, koulutussuunnittelulla pyritään yksilöintiin ja tehokkuuteen	Yksilöjäsenten menestyksen painottaminen yhteisöllisyyteen nojautuvan koulutuksen
SDP	”Osallistaminen” ja uudistaminen	Koulutuksella ”osallistetaan” ja ”haastetaan”; puolueen ”vanhoillisuus” yleisenä, virheellisenä mielikuvana	TSL:n ja puolue-toimiston tiivis yhteistyö, koulutustoiminnan avoimuus	Painotus avoimessa ”osallistamisessa”; historianantuntemukselle rakentuvien paikallisten suhteiden tukeminen

Taulukko 1. Yhteenvedo analyysin tuloksista.

Kaikissa kolmessa puolueessa jäsenistön vaikuttamismahdollisuudet ovat jäsenkoulutuksen keskiössä. Keskustassa vaikuttaminen yhdistetään poliittiseen pyrkyryyteen ja yhteisöllisyyteen, ja yksittäistä jäsentä tuetaan koulutuksen keinoin löytämään oma paikkansa ”epäselväksi” nimetyssä puolueorganisaatiossa. Kokoomuksessa vaikuttamisen nähdään rakentuvan asiantuntijuudelle ja jäsenen omien vaikuttamistapojen löytämiselle joko puolueen sisällä tai luottamustoimissa. SDP:ssä vaikuttaminen rakentuu osallistumisen tai osallistamisen kautta, jonka seurauksena jäsen pääsee osaksi ”joukkuetta”, samalla kun puoluetta ”uudistetaan”. Koulutuksen keskeisenä tehtävänä nähdään siten kaikissa kolmessa puolueessa vaikuttamisen tukeminen, johon liittyen viestinnälliset kysymykset nousevat tärkeiksi (kts. Herkman 2011; myös Clover ym. 2011). Tässä yhteydessä voidaan kysyä, Mickelssonin (2021) mukailen, nähdäänkö puolue kollektiivisena vaikuttajana vai yksilöiden vaikuttamisen paikkana. Yllä esitellyn analyysin valossa puolueissa vastataan tähän kysymykseen eri tavoin. SDP:ssä tavoitteeksi sanotaan selkeimmin, että koulutuksella pyritään muuttamaan myös itse puoluetta. Keskusta nähdään lähtökohtaisesti yhteisölliseksi puolueeksi, mutta koulutustoiminnassa yksilöt ovat keskiössä. Kokoomuksessa puolestaan rakennetaan yksilöityjä ”koulutuspolkuja”, joiden sisältö määräytyy puolueen linjan mukaan, samalla kun toisten puoluejäsenten tapaaminen koulutuksissa nähdään tärkeänä.

Toinen keskeinen jäsenkoulutusaspekti kaikissa kolmessa puolueessa on yhteisöllisyys. Keskustassa ”yhteisöllisyys” ajatellaan peruslähtökohdaksi, jonka rinnalle tarvitaan yksilöi-

den ”pyrkyryyttä”, mitä jäsenkoulutustoiminnan halutaan tukevan sekä keskitetysti että paikallisesti. Kokoomuksessa yhteisöllisyydestä puhutaan ”verkostoitumisena”, jonka on osaltaan tarkoitus tukea yksilöiden ”asiantuntijuutta” ja siten ”menestystä”. SDP:ssä käytetty käsite on ”osallistaminen”, joka viittaa jäsenten kollektiiviseen aktivointiin koulutuksen kautta. Yhteisöllisyyteen liittyen voidaan todeta, että puolueissa pyritään vastaamaan kysymykseen, pyritäänkö koulutuksen avulla luomaan jäsenistöön hierarkioita vai tasa-arvoisia suhteita (mm. Flowers 2005; Nordvall & Pastuhov 2020). Keskustassa koulutuksen lähtökohtana on ajatus puoluejäsenen tasa-arvoisuudesta, jonka rinnalle pyritään rakentamaan ”pyrkyryyttä” eli hierarkiaa. Kokoomuksessa koulutuksella tuetaan lähtökohtaisesti yksilöiden eriytymistä, ”menestystä”, eli hierarkiaa, jonka rinnalla verkostoitumista, eli tasa-arvoisia suhteita, voidaan luoda. SDP:ssä taasen yhtenä koulutuksellisenä tavoitteena on ”osallistaminen”, eli jäsenistön kohtaaminen yhdenvertaisina, samalla kuin koulutuksella myös rakennetaan puoluehierarkiaa kohdennettujen koulutusten kautta.

Analyyysin kautta katse kohdistuu kahteen keskeiseen kysymykseen, joihin jäsenkoulutuksen tarkoitusten ja niihin liittyvien reunaehtojen avulla pyritään vastaamaan: Ymmärretäänkö puolue itsessään poliittisena toimijana vai poliittisen toiminnan paikkana (Mickelson 2021)? Pyritäänkö koulutuksen avulla luomaan jäsenistöön hierarkkisia vai tasavertaisia suhteita (Nordvall & Pastuhov 2020)?

Pohdinta

Tässä artikkelissa on alustavasti hahmoteltu puoluekoulutuksen tarkoituksia ja niiden taustalla vaikuttavia ennakkoehtoja tarkastelemalla kolmen suomalaisen puolueen jäsenkoulutuskäytäntöjä.

Tutkittujen puolueiden jäsenkoulutuksen pääasialliset tarkoitukset määrittävät ensi kädessä suhteessa ajatuksiin ja oletuksiin jäsenten tarpeista nykyajassa, jossa yksittäiseltä poliittiselta toimijalta vaaditaan moninaisia tietoja ja taitoja. Erityisesti SDP:ssä ajatellaan tämän lisäksi, että koulutuksen avulla halutaan tukea historiantuntemusta. SDP:n sivistyksellinen toiminta näyttäytyy siten osana historiallista jatkumoa, jossa työväenliikkeen ja vapaan sivistystyön kehkeytyminen linkittyvät tiiviisti toisiinsa (Hakoniemi 2019). SDP:n puoluekoulutuksen avoimuus myös muille kuin jäsenille lienee osittain samaa historiallista jatkumoa. Toisaalta avoimuuden voidaan myös tulkita olevan yhteydessä tämän ajan valtavirtauksiin ja koettuihin poliittisiin vaatimuksiin, ottaen huomioon, että myös varsinkin Kokoomuksen haastattelussa koulutustoiminnan avoimuus nähtiin kehittämistä vaativana alueena ja vastauksena tulevaisuuden haasteisiin.

Koulutuksellinen toiminta näyttäytyy suunnitelmallisina ja vakiintuneina toimintamuotoina kaikissa kolmessa puolueessa. Opintokeskukset ovat puolue toimistojen vastuuhenkilöiden lisäksi keskeisessä roolissa jäsenkoulutusta mahdollistavien ja rajoittavien ennakkoehtojen muodostumisessa. Kaikkien kolmen tutkimukseen osallistuneen puolueen koulutusvastaavat välittävät kuvaa koulutuksesta olennaisena osana puolueen toimintaa, mikä on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa (Nordvall & Pastuhov 2020). Voidaan pohtia, miksi jäsenkoulutusta pidetään niin tärkeänä. Koulutusta ei nähdä pelkästään tietojen ja taitojen välittämisenä, joskin esimerkiksi järjestötietoa ja viestintätaitoja pidetään tärkeinä koulutuksellisinä sisältöinä. Kaikissa kolmessa tutkitussa puolueessa koulutukseen liitetään lisäksi yhteisöllisyyden tukeminen. Vaikuttaa siltä, ettei ideologista koulutusta sinällään järjestetä, mistä myös aiempi tutkimus antaa viitteitä (Arriaza Hult 2020). Toki haastateltavien mukaan – tätä suoraan kysyttäessä – puolueiden ideologiat näkyvät kaikessa koulutuksellisessa toiminnassa.

Analyyttisen tarkastelun lopuksi on muotoiltu kaksi kysymystä, joihin puolueiden koulutuskäytännöillä pyritään vastaamaan. Pohdittaessa kysymystä puolueesta toimijana vai areenana ja kysymystä jäsenistöstä hierarkkisena vai tasa-arvoisena joukkona on tärkeää huomata, ettei kyse ole joko-tai-asetelmasta. Jatkotutkimuksia ajatellen voisi olla mielekäs-tä tarkastella niitä puoluekoulutusta muovaavia perusolettamuksia, jotka piirtyvät esiin näihin kysymyksiin annetuissa vastauksissa. Olisi perusteltua myös pohtia, mitä sekä puolueiden että sivistystyön yhä läheisemmät suhteet valtioon merkitsevät puoluekoulutuskäytännöille (kts. Mickelsson 2021; Pätäri ym. 2019)? Miten muuttuneet poliittisen osallistumisen tavat osaltaan vaikuttavat puolueiden koulutuskäytäntöihin, kun esimerkiksi puoluelehdistön kautta viestimisestä on siirrytty monikanavaiseseen sekä yksi- että kaksisuuntaiseen viestintään (Herkman 2011; Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017; Mickelsson 2021)?

Tätä artikkelia varten haastateltiin kolmen puolueen puolue toimistojen koulutusvastaavia sekä puolueita lähellä olevien opintokeskusten puoluekoulutusvastaavia. Aineiston rajallisuus ja puolueiden koulutuskäytäntöjä koskevan aiemman tutkimuksen niukkuus avaavat tilaa moninaisille jatkotutkimuksille. Jatkotutkimuksia tarvitaan ensinnäkin muista puolueista. Kiintoisaa olisi myös tutkia puolueiden jäsenkoulutuksen sisältöjä eli sitä, minkälaisista tiedoista (eri) jäsenille tarjotaan (mm. Nordvall & Pastuhov 2020). Koska tämän artikkelin aineistona toimi haastattelumateriaali, analyttinen tarkastelu kohdistui jäsenkoulutuksen tarkoitusten ja ennakkoehdojen erittelyyn. Jatkotutkimuksissa olisikin syytä myös tarkastella, millä tavoin eri puolueiden ennakkoehdot sulautuvat yhteen ja millä tavoin niiden välillä ilmenee ristiriitaisuuksia (kts. Kemmis 2019, 90). Puolueiden piirijärjestöjen koulutuksellinen vastuu näyttyy merkittävänä kaikissa kolmessa puolueessa, minkä tähden jatkotutkimuksia olisi syytä tehdä myös piiritasolla. Havainnoivan tutkimusasetelman avulla olisi varmasti mahdollista perehtyä syvällisemmin esimerkiksi puoluekoulutukseen kietoutuneisiin hierarkioihin ja valtasuhteisiin uudistaviin ja haastaviin käytäntöihin (Clover ym. 2011). Jatkotutkimuksissa voitaisiin toisin sanoen keskittyä avaamaan myös jäsenistön sekä alueellisten koulutusjärjestäjien näkökulmia eri puolueissa.

Lähteet

- Keskustan (järjestösuunnittelija) ja MSL:n (koulutussuunnittelija) puoluekoulutusvastaavien yhteishaastattelu Keskustan puolue toimistolla, Helsinki, 28.5.2019. Haastattelija Annika Pastukov; äänitteet mp3-tiedostona, litterointi docx-tiedostona, kirjoittajan hallussa.
- Kokoomuksen (järjestöpäällikkö) ja Opintokeskus Kansion (pääsihteeri, opintojohtaja) puoluekoulutusvastaavien yhteishaastattelu Kokoomuksen puolue toimistolla, Helsinki, 13.6.2019. Haastattelija Annika Pastukov; äänitteet mp3-tiedostona, litterointi docx-tiedostona, kirjoittajan hallussa.
- SDP:n (järjestösuunnittelija) ja TSL:n (yhteiskunnallisen koulutuksen asiantuntija) puoluekoulutusvastaavien yhteishaastattelu SDP:n puolue toimistolla, Helsinki, 14.2.2019. (haastattelija Annika Pastukov; äänitteet mp3-tiedostona, litterointi docx-tiedostona, kirjoittajan hallussa)

Kirjallisuus

- Arriaza Hult, Maria 2020. Welcome to the party: A frame analysis of the construction of party identities in Swedish left parties' new-member education. *Studies in the Education of Adults* 52 (2), 232–249. <https://doi.org/10.1080/02660830.2020.1791480>

- Clover, Darlene E., McGregor, Catherine, Farrell, Martha & Pant, Mandakini 2011. Women learning politics and the politics of learning: A feminist study of Canada and India. *Studies in the Education of Adults* 43 (1), 18–33. <https://doi.org/10.1080/02660830.2011.11661601>
- Fejes, Andreas, Dahlstedt, Magnus, Olson, Maria & Sandberg, Fredrik 2018. *Adult education and the formation of citizens: A critical interrogation*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351111355>
- Flowers, Rick 2005. *Informal and popular education in youth and community work: Seeking insights for Australian practice from theories and practices in Germany and Singapore* (väitöskirja). Sydney: University of Technology, Sydney.
- Gaxie, Daniel & Godmer, Laurent 2007. Cultural Capital and Political Selection. Educational Backgrounds of Parliamentarians. Teoksessa Cotta, Maurizio & Best, Heinrich (toim.), *Democratic representation in Europe. Diversity, Change, and Convergence*. Oxford: Oxford University Press, 106–135.
- Hakoniemi, Elina 2019. Usko sivistykseen: Työväen Sivistysliiton perustamisvaiheen sivistyskäsitys. Teoksessa Vasara, Erkki (toim.), *Työväentutkimus*. Helsinki: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura. <https://doi.org/10.37456/tvt.83664>
- Heikkinen, Anja 2019. Vapaan sivistystyön aatteet ja ideologiat. Teoksessa Pätäri, Jenni, Teräsahde, Sini, Harju, Aaro, Manninen, Jyri & Heikkinen, Anja (toim.), *Vapaa sivistystyö eilen, tänään ja huomenna. Vapaan sivistystyön rooli, asema ja merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa ja koulutusjärjestelmässä*. Helsinki: Vapaa Sivistystyö ry, 85–136.
- Heikkinen, Hannu L. T., Kiilakoski, Tomi, Huttunen, Rauno, Kaukko, Mervi & Kemmis, Stephen 2018. Koulutustutkimuksen arkkitehtuurit. *Kasvatus* 49 (5), 368–383.
- Herkman, Juha 2011. *Politiikka ja mediajulkisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Hoikkala, Tommi & Kiilakoski, Toni 2018. Digitalisaation pedagogiikka ja jatkuvan oppimisen ristiriidat. Teoksessa *Koulutuksen digiloikka: Miten onnistumme suomalaisien osaamisen päivittämisessä*. Helsinki: Teollisuuden palkansaajat TP ry, 12–53 [www-lähde]. < https://www.tpry.fi/media/edistys_raportti1_koulutuksen_digiloikka.pdf > (Luettu 15.10.2021).
- Huttunen, Taina 2012. *Pitkä tie Pohjois-Karjalasta Arkadianmäelle. Naisten edustajaehdokkuudet ja naiskansanedustajien koulintumishistoria 1907–1999* (väitöskirja). Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Jansson, Jenny 2012. *Manufacturing consensus: The making of the Swedish reformist working class* (väitöskirja). Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Jordansson, Birgitta 2007. Utbildad till makt? Teoksessa Göransson, A. (toim.), *Maktens kön. Kvinnor och män i den svenska makteliten på 2000-talet*. Nora: Nya Doga.
- Kemmis, Stephen 2019. *A Practice Sensibility. An Invitation to the Theory of Practice Architectures*. Singapore: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-32-9539-1>
- Kestilä-Kekkonen, Elina & Korvela, Paul-Erik 2017. Vaali- ja puolueosallistumisesta demokratiainnovaatioihin: Syventyykö vai heikentyykö demokratia? Teoksessa Kestilä-Kekkonen, Elina & Korvela, Paul-Erik (toim.), *Poliittinen osallistuminen. Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*. Jyväskylä: SoPhi, 8–29.
- Koiranen, Ilkka, Koivula, Aki & Saarinen, Arttu 2017. Puoluejäsenet suurennuslasin alla. Jäsenten sosiaalinen rakenne. *Tieteessä tapahtuu* 37 (2), 11–18.
- Koskinen, Toni 2018. Sivistyneistö muotoilemassa Tampereen työväenopiston periaatteita 1890-luvulla. Teoksessa Tähtinen, Juhani, Hilpelä, Jyrki & Ikonen, Risto (toim.), *Sivistys ja kasvatus eilen ja tänään*. Helsinki: Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura, 127–154.

- Laginder, Ann-Mari, Nordvall, Henrik & Crowther, Jim 2013. Introduction. Teoksessa Laginder, Ann-Mari, Nordvall, Henrik & Crowther, Jim (toim.), *Popular Education, Power and Democracy. Swedish Experiences and Contributions*. Leicester: NIACE, 3–13.
- Mahon, Kathleen, Kemmis, Stephen, Francisco, Susanne & Lloyd, Annemaree 2017. Introduction: Practice Theory and Theory of Practice Architectures. Teoksessa Mahon, Kathleen, Francisco, Susanne & Kemmis, Stephen (toim.), *Exploring Education and Professional Practice*. Singapore: Springer, 1–30. https://doi.org/10.1007/978-981-10-2219-7_1
- Martin, Ian 2003. Adult education, lifelong learning and citizenship: Some ifs and buts. *International Journal of Lifelong Education* 22 (6), 566–579. <https://doi.org/10.1080/0260137032000138130>
- Mickelsson, Rauli 2021. *Suomen puolueet. Vapauden ajasta maailmantuskaan*. Tampere: Vastapaino.
- Nordvall, Henrik & Malmström, Louise 2015. Den folkligt bildade politikern. Akademiska kunskaper och det symboliska kapitalets logik inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen i Sverige. *Nordisk kulturpolitisk tidskrift* 18 (2), 233–249. <https://doi.org/10.18261/ISSN2000-8325-2015-02-07>
- Nordvall, Henrik, & Pastuhov, Annika 2020. The knowledge-oriented and relationship-oriented roles of popular education in labour movement parties in Sweden. *International Journal of Lifelong Education* 39 (4), 374–387. <https://doi.org/10.1080/02601370.2020.1790050>
- Pieke, Frank N. 2009. *The Good Communist*. Leiden: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511691737>
- Pätäri, Jenni, Teräsahde, Sini, Harju, Aaro, Manninen, Jyri, & Heikkinen, Anja (toim.), 2019. *Vapaa sivistystyö eilen, tänään ja huomenna. Vapaan sivistystyön rooli, asema ja merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa ja koulutusjärjestelmässä*. Helsinki: Vapaa Sivistystyö ry.
- Saarinen, Arttu, Koivula, Aki, Koiranen, Ilkka, & Sivonen, Jukka 2018. Kolmijaosta hienojakoisempiin eroihin? Tarkastelussa kuuden suurimman eduskuntapuolueen jäsenistöjen ammattirakenteet. *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (2), 132–146.
- Shambaugh, David 2008. Training China's Political Elite: The Party School System. *The China Quarterly* 196 (18), 827–844. <https://doi.org/10.1017/S0305741008001148>
- Schugurenky, Daniel 2006. Adult citizenship education: An overview of the field. Teoksessa Fenwick, Tara, Nesbit, Tom & Spencer, Bruce (toim.), *Contexts of adult education: Canadian perspectives*. Toronto: Thompson Educational Publishing, 68–80.
- Suoranta, Juha 2007. Kriittinen työläiskasvatus. Teoksessa Aittola, Tapani, Eskola, Jari & Suoranta, Juha (toim.), *Kriittisen pedagogiikan kysymyksiä*. Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitos, 167–220.

KT Annika Pastuhov toimii kasvatustieteen tutkijatohtorina Åbo Akademiassa.

Tämän tutkimuksen toteuttamiseen on käytetty Suomen Akatemian myöntämää rahoitusta (päättönumero 339398).